

Den 8:e Nationella
Konferensen i Palliativ Vård

2 - 4 oktober 2023
Malmö

Konferensbok

FRAMTIDENS PALLIATIVA VÅRD

Innehåll

Förkonferensen 2 oktober	2
Forskning.....	2
Utbildning.....	4
Ledarskap.....	6
Huvudkonferensen 3 oktober	8
Död - Sorg - Samtal - Prioriteringar.....	8
Symptomlindring.....	9
Grundläggande behov.....	11
Barn.....	12
Abstraktssessioner.....	13
Folkhälsa - Framtidens palliativa vård	13
Huvudkonferensen 4 oktober	15
Död - Sorg - Samtal - Prioriteringar.....	15
Symptomlindring.....	17
Grundläggande behov.....	18
Kompletterande och inkluderande vård.....	20
Folkhälsa - Framtidens palliativa vård	21

2 oktober - Föreläsning

Forskning

10.00 - 11.00

Delad glädje är dubbel glädje, delad sorg är halv sorg

I den här sessionen kommer doktorander inom palliativ vård (medicin, omvårdnad och övrigt) att mötas för att dela sina pågående projekt med varandra, även handledare inbjuds varmt att delta. Beroende på antal anmälda doktorander kommer doktorandprojekten att presenteras, antingen i helgrupp eller uppdelat, och utrymme kommer att ges för frågor och vetenskaplig diskussion. Sessionen följs av ett dialogtorg där vi i mindre grupper (doktorander och handledare separat) kommer att diskutera utmaningar och glädjeämnen i doktorandprocessen, vi hoppas att ett sådant tillfälle kan både stärka deltagarna i nuläget, ge energi och nya idéer, och tillfälle att knyta kontakter för fortsatt forskning. Senare under dagen (på dialogtorget kl. 15:00) kommer vi att diskutera hur fortsatt forskning efter disputation kan läggas upp, med inbjudna gäster som representerar några av de många möjliga vägarna.

Huvudansvarig:

Maria Schelin - Docent vid Palliativ Utvecklingscentrum och Lunds universitet.

Medverkande:

Magnus Ekström - PhD, överläkare, specialistläkare. Docent, Universitetslektor Lunds universitet.

11.00 - 11.40

Dialogtorg: Utmaningar och glädjeämnen i doktorandprocessen

Ett dialogtorg där vi i mindre grupper (doktorander och handledare separat) kommer att diskutera utmaningar och glädjeämnen i doktorandprocessen, vi hoppas att ett tillfälle kan både stärka deltagarna i nuläget, ge energi och nya idéer, och tillfälle att knyta kontakter för fortsatt forskning.

Huvudansvarig:

Maria Schelin - Docent vid Palliativ Utvecklingscentrum och Lunds universitet.

Medverkande:

Magnus Ekström - PhD, överläkare, specialistläkare. Docent, Universitetslektor Lunds universitet.

11.50 - 12.50

Presentation avhandlingar

Moderator:

Maria Schelin - Docent vid Palliativ Utvecklingscentrum och Lunds universitet.

Talare:

Karin Dalhammar - Universitetsadjunkt, Dr. Med. Vet., Specialistsjuksköterska inom palliativ vård, Malmö Universitet

Sandra Doveson - Med. Dr. Specialistsjuksköterska palliativ vård, Sophiahemmet Högskola.

14.00 - 15.00

Ett publiceringssystem för framtiden? Chefredaktören har ordet

I den här sessionen kommer professor Mef Nilbert, chefredaktör för Acta Oncologica, att dela med sig av sin syn på vårt nuvarande system för att publicera forskningsfynd. Att skicka in sitt manus för publicering, att granska andras manus som reviewer för olika tidskrifter och att tidskrifternas redaktion samlar de mest framstående forskarna i respektive fält har under många decennium varit forskares vardag och utgjort ett välfungerande system. Under senare år har det förändrats och är nu föremål för alltmer diskussion och protester. Kom och lyssna på chefsredaktörens syn på ämnen som rovtidskrifter, pre-prints (med sina fördelar och nackdelar), konflikten kring Elsevier, protestaktionen från NeuroImage och anslagsgivare som kräver open access och efterlyser icke-traditionell publicering.

Mef Nilbert - Professor i onkologi Lunds universitet, chefredaktör Acta Oncologica.

15.00 - 15.40

Dialogtorg: Forskning efter disputationen

Under det här dialogtorget kommer vi att diskutera hur fortsatt forskning efter disputation kan läggas upp, med inbjudna gäster som representerar några av de många möjliga vägarna.

Huvudansvarig:

Maria Schelin - Docent vid Palliativt Utvecklingscentrum och Lunds universitet.

Medverkande:

Magnus Ekström - PhD, överläkare, specialistläkare. Docent, Universitetslektor Lunds universitet.

16.30 - 17.15

Establish international studies, apply for grants for large projects

In this session, we will share experiences with developing and performing international research projects. We will focus on WHY international research is important and helpful, HOW international research collaboration can be set up and organized, and WHAT the outcomes of international research can be. Several examples of recently completed and ongoing international research projects and collaborations will be discussed.

Agnes van der Heide - Professor end-of-life care, Erasmus MC, Rotterdam, Nederländerna.

John Ellershaw - Professor of Palliative Medicine and Director of the Palliative Care Unit at the University of Liverpool.

10.00 - 11.00

Palliativ omvårdnad i sjuksköterskeutbildningar

I den här sessionen presenteras palliativ omvårdnad i sjuksköterskeutbildningar och vilken kunskap som allmänsjuksköterskor behöver ha för att arbeta med allmän palliativ vård. Vi kommer även att presentera ett pågående forskningsprojekt där sjuksköterskestudenters färdighetsträning i att samtala på personcentrerad grund för att förstå personens tankar, känslor och önskemål studeras.

Vi kommer att berätta om:

- Kartläggning av palliativ vård i sjuksköterskeutbildningar i Sverige.
- Utveckling av kunskapsbeskrivning om allmän palliativ vård för legitimerad sjuksköterska.
- Utveckling och testning av en flexibel modell för färdighetsträning i samtal på personcentrerad grund om känslomässiga och existentiella aspekter.

Huvudansvarig:

Ingela Beck - Inriktningsansvarig för specialistsjuksköterskeutbildning inriktning vård av äldre, docent i omvårdnad, Högskolan Kristianstad och i samarbete med Palliativt utvecklingscentrum, Lunds universitet och Region Skåne.

Medverkande:

Jane Österlind - Chef för kyrkomusikerutbildningen, docent i vårdvetenskap inriktning palliativ vård Marie Cederschiöld högskola.

Elin Hjorth - Lektor på grundutbildning till sjuksköterska i kursen palliativ vård, lektor på specialistsjuksköterskeprogrammet i palliativ vård, Filosofie doktor i palliativ vård, Marie Cederschiöld högskola.

Helena Larsson - Lektor i vårdvetenskap och ämnesföreläsare för omvårdnad i sjuksköterskeprogrammet vid Högskolan Kristianstad. Doktor i medicinsk vetenskap inriktning vårdvetenskap.

11.00 - 11.40

Utbildningsmöjligheter inom palliativ vård för arbetsterapeuter och fysioterapeuter

Sessionen redogör för utbildningsmöjligheter på grund- och avancerad nivå för arbetsterapeuter och fysioterapeuter inom det palliativa området. På grundnivå kommer utbudet av utbildning i palliativ vård på de olika utbildningsorterna för arbetsterapi och fysioterapi jämföras. Utbudet av magister- och masterutbildningar för arbetsterapeuter och fysioterapeuter kommer att presenteras. Även specialistutbildning inom arbetsterapi och fysioterapi kommer att lyftas. Fokus kommer ligga på läget i Sverige, med en viss omvärldsbevakning.

Huvudansvarig:

Ida Malmström - Specialistfysioterapeut

Medverkande:

Maria Nilsson - Specialarbetsterapeut

11.50 - 12.50

Dialogtorg: Kunskap i allmän palliativ vård

Dialogtorg om palliativ vård, med såväl fokus på omvårdnad som arbetsterapi och fysioterapi. Fokus kommer att vara på diskussioner om behov av kunskap i allmän palliativ vård. Ett annat fokus kommer att vara på samtalsträning för att uppmärksamma personers tankar, känslor och önskemål. Case i form av rollspel med tillhörande reflektion kommer att ges.

Dialogtorget leds av Ingela Beck, Jane Österlind, Elin Hjorth, Ida Malmström, Maria Nilsson och Helena Larsson.

14.00 - 15.40

Palliativ medicin på läkarprogrammet – nuläge och framtid

Under sessionen kommer vi att presentera hur det ser ut på de olika studieorterna, berätta om goda exempel där palliativ medicin blivit en obligatorisk kurs, belysa skillnader mellan att ha ett upplägg med strimma under utbildningen vs. en enstaka kurs, samt beskriva pedagogiska metoder som används och kommer att användas framöver. Efterföljande dialogtorg knyter an till detta – en inspirationshörna för de kursorter som ännu inte nått hela vägen fram, en hörna där team based learning (TBL) diskuteras som pedagogisk metod, samt en hörna där vi diskuterar kring lärandemål och kursplan.

Huvudansvarig:

Staffan Lundström - Docent och överläkare Stockholms Sjukhem

Medverkande:

Marit Karlsson - Överläkare Region Östergötland

Franziska Edvinsson - Överläkare Stockholms Sjukhem

16.30 - 17.15

Betaniastiftelsen: utbildning i palliativ vård

Betaniastiftelsen är en idéburen stiftelse utan vinstsyfte som med en helhetssyn på människan erbjuder utbildning och fortbildning för dig som möter personer i utsatta livssituationer. Genom att följa forskning kring vilken kunskap och trygghet som behövs inom berörda yrken skapar vi utbildningar enskilt eller i samverkan för att täcka behov.

Vilka utbildningar tar vi fram just nu? Vad visar forskning att vården behöver? Inom vilka områden behövs mer kunskap? Hur trygga är vi som arbetar inom den palliativa vården och hur fångar vi upp era önskemål på utbildningar och föreläsningar?

Huvudansvarig:

Petra Tegman - Programchef palliativ vård och äldreomsorg, Betaniastiftelsen.

Medverkande:

Staffan Lundström - Docent och överläkare Stockholms Sjukhem.

Fredric Wallin - Specialistsjuksköterska onkologi, koordinator PKC norr, vårdprogramshandläggare RCC norr.

Franziska Edvinsson - Onkolog och pedagog, Palliativ Vård och FoUU, Stockholms sjukhem.

10.00 - 11.40

Medicinskt ledarskap inom den palliativa vården: nu och framåt. Palliativa vården ett specifikt ledarskap?

Att vara ledare i palliativ vård innebär att verka i ett komplext system med många olika krafter som bryts mot varandra. Politisk, organisatorisk och medicinsk styrning. Samverkan med många olika aktörer, från vårdcentraler till högspecialiserad vård. Medarbetare med bred kompetens, erfarenhet och synsätt på uppdrag och arbetssätt. Och sköra patienter med oroliga närstående med ibland oklar eller kritisk syn på palliativ vård. Det är lätt att bli klämd som chef och ledare. Det är svårt att prioritera när allt är så viktigt för någon. Ledarens egna behov av överblick, reflektion och utveckling hamnar ofta längst ner på listan.

Under det här seminariet belyser vi några av de utmaningar ledare i palliativ vård ställs inför nu och när vården förändras och ger exempel på hur de kan hanteras. Det blir också stort utrymme för deltagarna att träffa varandra, byta erfarenheter och prata med föreläsarna.

Huvudansvarig:

Anders Danielsson - Ansvarig för samtalskurserna De Nödvändiga Samtalen, ledarskapskonsult och gestaltterapeut.

Medverkande:

Monica Nilsson - Bitr. verksamhetschef samt Ordförande i Den Palliativa föreningen för Chefer o ledare i Sverige.

Carl Johan Fürst - Professor i palliativ medicin och tidigare chef för Palliativt Utvecklingscentrum i Lund.

Franziska Edvinsson - Onkolog och pedagog, Palliativ Vård och FoUU, Stockholms sjukhem.

11.50 - 12.50

Att leda palliativ vård inom äldreomsorg – erfarenheter från forskning och en ny utbildning för chefer

Under den här sessionen för vi ett samtal kring olika sätt att tänka om ledarskap som ett komplext samskapande och hur organisationsförändringar påverkar både ledar- och medarbetarskap. Vi delar också med oss av erfarenheter från en ny ledarskapsutbildning i palliativ vård för chefer i äldreomsorg. Utbildningen syftar till att bidra till att chefer genom nya kunskaper och färdigheter i ledarskap och palliativ vård står bättre rustade i sitt uppdrag att skapa goda förutsättningar för att utveckla palliativ vård i den kommunala kontexten. Från pågående forskning får vi slutligen tre exempel på olika strategier chefer använt för att implementera ett tidigt palliativt förhållningssätt brett på särskilda boenden för äldre. Seminariet avslutas med en dialog kring deltagares och presentatörers frågor, tankar och erfarenheter av ledarskapets betydelse för utveckling av palliativ vård i äldreomsorg.

Huvudansvarig:

Ida Goliath - Leg. sjuksköterska, Med Dr, Docent, Stiftelsen Äldrecentrum och Karolinska Institutet.

Medverkande:

Charlotte Klinga - Leg. hälso- och sjukvårdskurator, Med Dr, FoU nu och Karolinska Institutet.

Fredrik Sandlund - Leg sjuksköterska, Verksamhetschef, Palliativt kunskapscentrum i Stockholms län

Åsa Olsson - Specialistsjuksköterska vård av äldre, Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning och doktorand vid Karolinska Institutet.

14.00 - 15.00

Att skapa palliativ forskning genom flexibla nätverk

Klinisk forskning kräver ofta samarbeten mellan enheter och forskare för att få finansiering och kunna genomföra projekt. För många frågeställningar kan det redan finnas data nationellt eller internationellt som kan användas på ett effektivt sätt genom samarbeten. Denna session presenterar och diskuterar, utifrån mångårig erfarenhet, hur man kan bygga upp nationella och internationella samarbeten och flexibla nätverk för att skapa och driva palliativ forskning.

Huvudansvarig:

Magnus Ekström - PhD, överläkare, specialistläkare. Docent, Universitetslektor Lunds universitet.

Medverkande:

David Currow - Professor at the University of Wollongong, Australia.

15.00 - 15.40

Dialogtorg: Kriterier för specialiserade palliativa vårdenheter

Palliativ vård är ett vidsträckt begrepp och innebär att vården bedrivs av kompetent personal i en ändamålsenlig organisation oftast med ett definierat uppdrag att bedriva palliativ vård. Idag används begreppen allmän och specialiserad palliativ vård för att avgränsa vårdenhetens uppdrag, resurs- och kompetensnivå utefter patienternas behov.

Socialstyrelsen definition är att allmän palliativ vård ges till patienter vars behov kan tillgodoses av personal med grundläggande kunskap och kompetens i palliativ vård. Specialiserad palliativ vård ges till patienter med komplexa symtom eller vars livssituation medför särskilda behov, och som utförs av ett multiprofessionellt team med särskild kunskap och kompetens i palliativ vård. Indelningen bygger på hur vi bedömer patientens palliativa vårdbehov, vilka insatser som krävs och hur vi utvärderar åtgärderna.

Diskussionen kommer, utifrån underlaget "Kvalitetsunderlag för specialiserad palliativ verksamhet" från "Vårdförloppet Palliativ vård", beröra vilka resurser, kompetens och tillgänglighet som förväntas av en specialiserad palliativ vårdenhet och kriterierna för en specialiserad palliativ vårdenhet. Underlaget från diskussion kommer förhoppningsvis kunna bidra till en kartläggning av palliativ vård, specialiserade enheter och slutligen ge en bild av tillgång till palliativ vård i Sverige.

Huvudansvarig:

Martin Dreilich - PhD, överläkare, specialistläkare. Docent, Universitetslektor Lunds universitet.

Medverkande:

Bertil Axelsson - Professor i palliativ medicin och ordförande i Nationella Rådet för Palliativ Vård.

Jenny Söderström - Sjuksköterska, ledamot i styrelsen Nationella Rådet för Palliativ Vård.

16.30 - 17.15

NAG Palliativ vård – tillsammans för utveckling av palliativ vård i Sverige

Nationella Arbetsgruppen Palliativ vård bjuder till dialog kring vårt arbetssätt och framtidsvision för palliativ vård i Sverige. Vi vill känna på den palliativa pulsen i Sverige: Hur kan vi tillsammans hjälpas åt att utveckla den palliativa vården i Sverige? Hur kan vi som engagerar oss i olika yrken, verksamheter och organisationer tillsammans verka för att fler patienter med palliativa vårdbehov identifieras och får sina palliativa vårdbehov tillgodosedda? Vilka frågor är prioriterade för er? Välkomna till vår session där medlemmar i vår NAG medverkar och presenterar vårt uppdrag och arbetssätt för att sedan gemensamt kunna diskutera frågorna.

Huvudansvarig:

Ursula Scheibling - Överläkare Närsjukvård Öst / Palliativa enheten Västerås, Ordförande Nationell Arbetsgrupp Palliativ Vård.

3 oktober - Huvudkonferens

09.00 - 10.15

Öppningsanförande - Framtidens palliativa vård

Nicolas Lunabba - Verksamhetsansvarig Helamalmö, författare och krönikör.

Carl Johan Fürst - Professor i palliativ medicin, Lunds universitet.

Död - Sorg - Samtal - Prioriteringar

10.45 - 12.30

Samtal vid vägsäl

Brytpunktssamtal och Samtal vid allvarlig sjukdom beskriver samtal mellan vårdgivare och patient/närstående. Definitioner, innehåll och begrepp påverkar vår förståelse och vårt förhållningssätt till samtal under olika sjukdomsförlopp. Under sessionen gör vi genom demonstrationer och diskussioner en interaktiv ansats att förstå likheter och tydliggöra skillnader mellan de olika begreppens tillämpning i klinisk vardag och undersöka hur olika perspektiv kan underlätta men också störa oss som kliniker, patienter och närstående.

Huvudansvarig:

Mattias Tranberg - Leg. psykolog, PhD, Palliativt Utvecklingscentrum.

Medverkande:

Anders Danielsson - Ansvarig för samtalskurserna De Nödvändiga Samtalen, ledarskapskonsult och gestaltterapeut.

Carl Johan Fürst - Professor i palliativ vård och tidigare chef för Palliativt Utvecklingscentrum i Lund.

Anna Sandgren - Docent i vårdvetenskap, Linnéuniversitetet.

14.00 - 15.00

Medicinsk etik i palliativ vård - en särskild etik?

Medicinsk etik är viktigt för hela sjukvården – och inte minst inom palliativ etik. Men är det "samma gamla etik" eller finns det skäl att tänka på den palliativa etiken som en egen art? Vad säger egentligen etisk skolbildning om det sätt vi arbetar i palliativ vård, och finns det särskilda etiska fallgropar att undvika?

Joar Björk - Specialistläkare och samordnare Etiknätverket Kronoberg.

15.50 - 16.50

Inför livets gränssituationer - om existensens frågor, betydelsen av val och försoningens möjligheter i möte med döden

När vi människor möter livets gränssituationer ställs allt på sin spets. Frågor om mening, försoning, Gud och hur livet nu ska kunna bli levbart blir tydliga. Existensens frågor handlar inte om vad mänsklig existens är, utan om hur vi ska kunna leva med det som är.

Våra liv kantas oundvikligen av erfarenheter av kamp, lidande och död. Vi undkommer det inte. Allt ställs på sin spets där och vi blir sårbara och ömtåliga. Vi befinner oss i möte med vår egen existens. Ett slags skört mellanläge. Bakom mig finns erfarenheter av det som varit, hur jag klarat av livet, de möjligheter som givits mig. Framför mig finns det okända med frågor som "hur ska det bli?", "går livet att leva också med detta?", "vem är jag nu?". Svaret är inte givet. Det sker genom att jag vågar välja hur jag nu ska leva med detta som oundvikligen drabbar mig.

Att få möjlighet att reflektera över existensens frågor och välja hur jag nu vill leva med det som är, kan möjliggöra existentiell levbarhet i svåra livssituationer.

Huvudansvarig:

Ulrica Fritzson - teologie doktor i religionsfilosofi med fördjupning i försoning och existentiell skuld och arbetar praktiskt med försoning i många olika sammanhang.

Medverkande:

Carina Halvardsson - Kroppsterapeut och försoningsmedarbetare.

Symptomlindring

10.45 - 12.30

Avancerad smärtbehandling

En översikt över avancerad smärtbehandling, såväl konventionell farmakologisk som olika interventionella metoder. Vid efterföljande paneldiskussion deltar ytterligare kompetenser som bidrar med sina perspektiv.

Staffan Lundström, överläkare på Stockholms Sjukhem, diskuterar behandlingsstrategier vid svår smärta och ger konkreta tips om användningen av olika preparatgrupper, både sådana som använts länge och sådana som kommit under senare år.

Hossein Radafshar, överläkare på ASIH Lund, ger en introduktion till interventionell smärtbehandling och patienter lämpliga för behandlingsformen. Erfarenheter från att kartlägga och möta patienters behov samtidigt som strukturer för utbildning och jämlikt utbud av interventionell smärtbehandling skapas.

Moderator:

Anna Spencer - Chefläkare, specialiserad palliativ vård Region Skåne.

Huvudansvariga:

Hossein Radafshar - Överläkare på ASIH Lund.

Staffan Lundström - Överläkare vid Stockholms sjukhem.

Medverkande:

Nils Ståhl - Överläkare Neurokirurgiska kliniken Lund.

Mustapha Habta - Smärtspecialist i Umeå.

Eva Forsland - Överläkare i onkologi, ASIH Lund.

Annika Hallin - Specialistsjuksköterska palliativ vård Lund.

14.00 - 15.00

Tidig palliativ anslutning vid obotbar gastrointestinal cancer - resultat av ALLAN-studien

Tidig palliativ anslutning har i tidigare studie påvisat vinster i livskvalité och symtomkontroll hos patienter med, framför allt, obotbar lungcancer. I ALLAN-studien har 118 patienter, med obotbar gastrointestinal cancer, randomiserats och den aktiva gruppen har anslutits till specialiserad palliativ vård inför start av palliativ cytostatikabehandling. Kontrollgruppen har erhållit onkologisk behandling och anslutning till specialiserad palliativ vård vid behov. Vi kommer att titta på ALLAN-studiens resultat rörande patienternas livskvalité, överlevnad, akuta vårdkontakter, cytostatikakonsumtion och dödsplats.

The Evolution of Early Palliative Care: Past, Present, and Future

The second half of this session discusses the evolution of the clinical practice of early palliative care in cancer care internationally and in Sweden. We will discuss past models, review the evidence base, and consider why these models have not been broadly implemented. We will then discuss present research efforts in Sweden, including facilitators and barriers to the implementation of a model of home-based palliative care starting at the time of diagnosis of incurable cancer. Finally, we will look ahead and consider pragmatic solutions to the current care crisis, in which demand for early palliative care far outstrips available clinical resources.

Huvudansvariga:

Anders Ekström - Läkare, doktorand Lunds universitet.

Juliet Jacobsen - Associate Professor of Medicine at Harvard Medical School, researcher Palliativt Utvecklingscentrum.

15.50 - 16.50

Tumörinriktad behandling och dess plats inom palliativ vård

Tumörinriktad behandling hos patienter med spridd cancersjukdom har som mål att förlänga livet, minska symtom och förbättra livskvaliteten. Onkologisk behandling kan bestå av cytostatika, strålbehandling och också nyare behandlingar som immunterapi och tyrokinasinhämmare. Inom den palliativa vården är symtomlindring i fokus och strålbehandling kan minska symtom som smärta, blödningar och symtom av tumörkompression. Cytostatika kan i vissa fall minska smärta. Även immunterapi har i kombination med cytostatika gett förbättrad livskvalitet. Inom den palliativa vården är kunskap om palliativ onkologisk behandling också viktig med tanke på de biverkningar patienter kan uppleva, där stöd under pågående behandling kan öka patienters välbefinnande.

Huvudansvarig:

Christel Hedman - Överläkare Stockholms Sjukhem., MD PhD Karolinska Institutet.

10.45 - 12.30

Måltider och matens olika dimensioner

Mat och måltider är centrala för människors välbefinnande, både avseende fysiologiska aspekter av mänskligt liv och sociala samvaro. Svårigheter att äta är vanligt när man lever med livsbegränsande sjukdomar. Givet den centrala roll maten ofta har i människors vardag kan frågor relaterade till mat och måltider orsaka betydande stress. Mat och måltider har kopplingar till fysiska, psykiska, social och existentiella dimensioner. Att stödja matintaget är en viktig aspekt av omvårdnad. Men vårdpersonal kan uppleva utmanande situationer och etiska dilemman när det gäller mat och måltider, det är inte givet vilka råd som ska ges och hur samtal ska föras.

I sessionen lyfts resultat från forskning om mat och måltider som ger röst åt främst patienters perspektiv, men även forskning utgående från närstående och vårdpersonals perspektiv. Presentationen återger också aspekter av hur måltider kan förändras och varieras för att möta individens behov och önskningar.

Huvudansvarig:

Viktoria Wallin - Sjuksköterska, filosofie doktor, Marie Cederschiöld högskola.

Medverkande:

Sarah Forsberg - Gastronom, filosofie doktor, Högskolan Kristianstad, avdelningen för mat- och måltidsvetenskap.

14.00 - 15.00

E-hälsa - webbaserat stöd för närstående

I sessionen presenteras resultat från forskningsprojektet 'Närstående.se' som studerar erfarenheter och effekter av webbaserat stöd för närstående som vårdar en svårt sjuk person i det egna hemmet. På webbsidan 'Närstående.se' som syftar till att främja förberedelse för vård och död finns inspelade filmer som visar samtal mellan närstående (skådespelare) och vårdpersonal (autentisk), samt fördjupande texter och länkar. Filmer och texter är sorterade under teman så att närstående själva kan välja vad de vill ta del av. Vidare finns ett modererat chatforum där närstående kan kommunicera med varandra.

Under sessionen får du ta del av webbsidans innehåll och forskningsresultat med närståendes erfarenheter av att använda den, samt vad webbsidan eventuellt haft för betydelse för dem i deras roll som närstående. Presentationen återger också närståendes och patienters egna röster om webbsidans roll för ömsesidigt stöd och kommunikation dem emellan.

Huvudansvarig:

Anette Alvariza - Specialistsjuksköterska och Professor i palliativ vård, Marie Cederschiöld högskola/Stockholms Sjukhem, Vetenskaplig ledare Palliativt kunskapscentrum, Stockholm.

Medverkande:

Birgitta Wiklund - Specialistsjuksköterska, ASIH Stockholms Sjukhem.

Cecilia Högborg - Specialistsjuksköterska och doktorand i palliativ vård, Marie Cederschiöld högskola, Stockholm.

Viktoria Wallin - Sjuksköterska, Filosofie Doktor, Marie Cederschiöld högskola, Stockholm.

15.50 - 16.50

Sömnens betydelse

Sessionen sker med inbjudan till dialog, den belyser sömn med kort beskrivning av sömnfaserna; Non-rapid eye movement (NREM) och rapid eye movement (REM). Vad händer när sömnen inte fungerar (för vuxna)? Vad är riskerna med sömnbrist? Vi går igenom de normala åldersrelaterade sömnproblemen samt pratar om tyngdtäcken. Vad är tyngdtäcke? Vilka är de bakomliggande teorierna? Vad finns det för studier?

Under 2019 utförde arbetsterapeut Sara Jönsson och specialistfysioterapeut Ida Malmström en studie på Palliativvårdsavdelningen i Malmö där tyngdtäcken introducerades som intervention vid sömnbesvär. Detta utföll med gott resultat och har använts på avdelningen sedan dess. Under sessionen kommer studiens upplägg och resultat presenteras.

Huvudansvarig:

Eva Hjort Telhede - PhD, Högskolan i Halmstad.

Medverkande:

Ida Malmström - Specialistfysioterapeut, Palliativa enheten i Malmö.

Sarah Jönsson - Arbetsterapeut, Palliativa enheten i Malmö.

Barn

10.45 - 12.30

Barn: symptomlindring och sorg

Huvudansvarig:

Dröfn Birgisdóttir - Folkhälsovetare & Leg. Fysioterapeut, PhD i medicinsk vetenskap, Lunds universitet, Palliativt Utvecklingscentrum.

Medverkande:

Charlotte Castor - Biträdande universitetslektor, Barn och familjers hälsa, Lunds universitet.

Annika Bjurö Svensson - Överläkare ASIH, Region Skåne.

14.00 - 15.00

Abstraktpresentationer

Moderator:

Bertil Axelsson - Professor i palliativ medicin och ordförande i Nationella Rådet för Palliativ Vård.

15.50 - 16.50

Abstraktpresentationer

Moderatorer:

Joakim Öhlén - Leg. sjuksköterska och professor i omvårdnad vid Göteborgs universitet.

Stina Nyblom - Överläkare i palliativ medicin och utvecklingsledare, Palliativt centrum, Sahlgrenska universitetssjukhuset.

Folkhälsa - Framtidens palliativa vård

10.45 - 12.30

Nationell vårdplan för palliativ vård - NVP

Nationella vårdplanen för palliativ, NVP, är ett stöd i vården av människor med palliativa vårdbehov oberoende av diagnos, var vården sker eller tiden kvar i livet. Kom och lyssna till kollegor från olika vårdformer som delar med sig av sina erfarenheter av att använda NVP i sin verksamhet. Det kommer också att finnas möjlighet att få ta del av tips och rekommendationer hur NVP kan implementeras och hur enheter har arbetat med att få in NVP i sitt IT-stöd. Andra frågor som diskuteras är framgångsfaktorer och utmaningar med tidig integrering av palliativ vård samt det aktuella forskningsläget kring NVP.

Huvudansvarig:

Anette Duarte - Kvalitetsutvecklare och NVP-ansvarig, Palliativt Utvecklingscentrum.

Medverkande:

Helene Reimertz - Överläkare Palliativa teamet, Region Kronoberg.

Susanne Pingi Avander - Sjuksköterska och Projektledare Palliativ vård, Skellefteå kommun.

14.00 - 15.00

The challenges and benefits of developing an inpatient hospital specialist palliative care unit

It is recognised that over a third of patients in acute hospitals in the UK are in the last year of life. Historically in the UK, palliative care was based in free-standing hospices with outreach into the community. However, from the 1990s, increasingly hospital specialist palliative care teams were created to meet the needs of patients in hospitals. These teams work in an advisory capacity alongside the clinical team responsible for the patient.

Recently in hospitals, it has been recognised that there is a need for specialist palliative care hospital inpatient beds to meet the needs of patients with increasing complexity and comorbidities. In the last five years, this has led to the creation of inpatient hospital specialist palliative care units.

This lecture will look at the evolution of hospital palliative care and the challenges and benefits of developing an inpatient hospital specialist palliative care unit.

John Ellershaw - Professor of Palliative Medicine and Director of the Palliative Care Unit at the University of Liverpool.

15.50 - 16.50

Undervisning och forskning: Internationellt perspektiv. Etablera forskningssamarbete i ett låg och medelinkomstland – Indien

Vi har ett 10-årigt samarbete med kollegor på ett statligt cancersjukhus, och i en icke-statlig frivilligorganisation (NGO) som har en mycket stor specialiserad palliativ hemsjukvård samt hospice, i Hyderabad, i delstaten Telangana, i södra Indien. Sjukhuset har ett upptagningsområde på 35 miljoner (hela delstaten) och är det enda cancersjukhus där den fattigaste delen av befolkningen kan få kvalificerad gratis vård vid cancer. Hemsjukvården omfattar 900 patienter, främst cancerpatienter. Till detta finns knutet både ett barnhospis och ett vuxenhospis. Patientantalet är överväldigande och resurserna är knappa, det finns inget utrymme för klinisk forskning eller utveckling av vården.

Under årens lopp har 45 läkarstudenter från Lund gjort sina examensarbeten i Hyderabad och både sammanställt beskrivande data samt genomfört kliniska studier, främst inom den palliativa vården. Studierna utgår från lokala behov och formuleras av våra indiska kollegor. Resultaten har legat till grund för flertal publikationer och lett till förbättringar i vården. Syftet med arbetena är också att sprida idéer med goda exempel för liknande enheter i Indien. Under åren har vi fått lära oss att förhålla oss till de utmaningar som det innebär att arbeta under starkt begränsade förhållanden med ständiga anpassningar av arbetet. De svenska studenterna har fått ovärderliga globala medicinska insikter.

Huvudansvarig:

Eva Brun - Docent, Lunds universitet.

Medverkande:

Mikael Segerlantz - Docent, Överläkare Palliativ vård och ASIH – Lund.

4 oktober - Huvudkonferens

09.00 - 09.45

Plenarsession - Framtidens palliativa vård

Felicia Hume Feldt - Sjuksköterska, samtalsterapeut och författare.

Med en mamma som var författarinna blev ordet och berättelsen en naturlig mylla att växa upp i och utmynnade så småningom i en kamp för och rätten till den egna berättelsen. Min självbiografi (Felicia försvann, 2012) förändrade mitt liv på flera plan, men gav en förstahandsinsikt om berättelsens enorma kraft. Berättelsen, den egna eller andras, ger oss perspektiv och större förståelse för självet, men också en ny utsiktspunkt från vilken vi kan blicka utanför oss själva. Att bryta tystnaden, att klä de innersta rummen och dolda känslorna ett existensberättigande utrymme är att ta sig själv och livet på allvar. Boken "Dödsbädden (2018) inspirerades av min erfarenhet från arbetet på hospice, där jag sökt utforska frågor som uppstår i döendet.

Under min föreläsning vill jag inspirera till den egna berättelsen: Vad betyder det att arbeta med palliativ vård, vad är hopp och rädsla för dig?

Död - Sorg - Samtal - Prioriteringar

10.00 - 11.00

Resultat av enkät för konferensens deltagare kring dödshjälp

Det pågår en nationell diskussion om en eventuell legalisering av dödshjälp i Sverige, många gör sina röster hörda, som sig bör, men vad vi som arbetar med patienter i livets slutskede egentligen tycker och upplever har saknats. Under sessionen presenterar vi resultat av den enkät som skickats till deltagare i den Nationella Konferensen i Palliativ Vård 2023. Syftet med enkäten är att studera inställningen till dödshjälp hos hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar med patienter i livets slutskede. Vi tror att detta initiativ kan ge en viktig bild av hur vi i den palliativa vården möter och bemöter dessa frågor.

Enkäten kommer att belysa både huruvida dessa frågor väcks hos de patienter vi vårdar och deras familjer, vår uppfattning som profession och eventuella behov av utbildning i dessa komplexa frågor. En enkätstudie kring dödshjälp på en multiprofessionell grupp, som i sitt yrkesliv arbetar med patienter i livets slutskede, har inte tidigare genomförts i Sverige. En mer detaljerad redovisning av resultatet kommer att publiceras i lämplig vetenskaplig tidskrift.

Mikael Segerlantz - Docent, Överläkare Palliativ vård och ASIH – Lund.

Maria Schelin - Docent vid Palliativt Utvecklingscentrum och Lunds universitet.

11.30 - 12.30

End-of-life care and decision making – evidence today and challenges for tomorrow

Most people currently die after a period of chronic illness and functional decline. End-of-life trajectories typically involve making person-centred decisions about appropriate medical treatment and care. Even when a disease is not curable, prolonging life is often possible, but it is questionable whether this always benefits the patient. Sometimes patients deliberately choose to hasten their death by stopping treatment. In several countries, among which the Netherlands, there is also the possibility for patients to choose euthanasia or assisted suicide, in which a drug is administered that ends their life. Physicians providing euthanasia or assistance in suicide must adhere to a set of legal criteria and report their act to a review committee. Euthanasia is provided to about 5% of all people dying in the Netherlands. The regulation and practice of end-of-life decisions are extensively investigated every five years. In my talk, I will focus on the most recent evaluation study and some challenges for the future.

Agnes van der Heide - Professor end-of-life care, Erasmus MC, Rotterdam, Nederländerna.

14.00 - 15.00

Dödshjälp - introduktion till ett komplext ämne

Under sessionen går vi igenom definitioner, omvärldsanalys, rättsläget i Sverige, argumenten för och emot. Vad är dödshjälp? Vad räknas inte som dödshjälp? Vilka länder har infört dödshjälp och hur skiljer de sig åt? Vilka insatser är lagliga i den palliativa vården i Sverige? Hur kan man resonera och problematisera kring värdeargumenten? Vilka faktaargument finns? Vilka har stöd, vilka motsägs av och vilka saknar helt data i studier och offentlig statistik? Hur kan vi samtala med varandra i ämnet? Och hur svarar vi på ett professionellt och stöttande sätt en patient som tar upp frågan?

Mattias Elmlund - Överläkare på Centralsjukhuset i Karlstad.

10.00 - 11.00

SFPMs etiketskott: Etiska dilemman i mötet med ALS-patienten

ALS innebär oftast att specialiserad palliativ vård behövs. LAH i Linköping har en genomtänkt arbetsordning för ALS som vi får ta del av. När ska Rilutekbehandling avslutas? Vad säger lagstiftningen? Kan vi vara säkra på en patients beslutsförmåga? Hur genomför vi samtal om behovet av andningsstöd med patienten? Vi får också höra om en modell för hur invasivt andningsstöd kan avslutas med patientens delaktighet i fokus.

När är det rätt att närstående fungerar som patientens företrädare? Hur vägs personalens arbetsmiljö in – och vem ansvarar för det? Vilka är de etiska utmaningarna när det gäller patientens sociala och existentiella behov? Under sessionen belyses frågorna genom presentation av arbetsmodeller, panelsamtal samt i dialog med auditoriet. Klarar vi de etiska utmaningarna vid ALS har vi nytta av det i all palliativ vård.

Huvudansvarig:

Gunnar Eckerdal - Överläkare, Palliativa enheten, Uddevalla.

Medverkande:

Anders Birr - Överläkare, specialist i onkologi och palliativ medicin, Diagnostiskt Centrum Lasarettet Helsingborg.

Åsa Nord - Överläkare, specialist i onkologi och palliativ medicin, LAH Närvårdskliniken i Linköping.

Anna Fyrenius - Specialist i internmedicin och lungsjukdomar, Med dr, ST-läkare i palliativ medicin, LAH Närvårdskliniken i Linköping.

Maria Engström - ST läkare i palliativ medicin, SLSO Stockholm södra, tidigare bitr. öl i neurologi, neuromuskulär inriktning, Danderyds sjukhus.

11.30 - 12.30

Symtomlindrande behandling av pleuravätska och ascites i palliativ vård

Ascites och pleuravätska är vanligt inom palliativ vård och medför ofta försämrad livskvalitet för patienterna. Dessa patienter kan erbjudas ett permanent drän, PleurX, för att underlätta upprepad tappning. I Palliativ vård och ASIH Helsingborg/Ängelholm har vi sedan 2016 lagt sådana drän själva på våra patienter både i hemmet, på SÄBO och på palliativvårdsavdelningen.

I denna session belyses vilka riktlinjer det finns för behandling av ascites och pleuravätska i palliativ vård. Är det säkert att lägga in permanenta drän i hemmiljö? Vilka patienter har nytta av behandlingen? Vi kommer även praktiskt gå igenom hur dessa drän läggs och hur tappningarna hanteras, både ur läkarens och sjuksköterskans perspektiv.

Huvudansvarig:

Charlotta Berling - Läkare, specialist i palliativ medicin och lungmedicin.

Medverkande:

Maria Rosberg - Specialistsjuksköterska, Palliativ vård och ASIH, Helsingborg.

14.00 - 15.00

Kortison: Indikationer, dosering - vad vet vi?

Kortison används ofta inom palliativ vård på många olika indikationer. Det är nästan aldrig fel för kortison kan i vissa fall ha mycket goda lindrande effekter. Men en alltför schablonmässig användning utan tydlig indikation, noggrann utvärdering och minsta effektiva dos kan göra att vissa patienter drabbas av besvärliga biverkningar i onödan. Frågan som belyses i denna session är i vilken utsträckning vi kan stödja vår praktiska användning av kortison på evidens? Evidens gällande olika indikationer, doseringar och behandlingsstrategier.

Bertil Axelsson - Professor i palliativ medicin och ordförande i Nationella Rådet för Palliativ Vård.

Grundläggande behov

10.00 - 11.00

Akademiskt SÄBO

I den här sessionen presenterar vi akademisk SÄBO ur olika perspektiv. Vi kommer att berätta om:

- Samskapande, utveckling och uppbyggnad av akademisk SÄBO.
- Att vara kommundoktorand och vägen dit.
- Att vara forskare på SÄBO.
- Samverkan mellan forskning, utveckling och utbildning.

I sessionen knyter vi an till palliativ vård genom våra olika exempel. Bland annat kommer vi att beskriva SÄBO som arena för utveckling, följeforskning och deltagarbaserad forskning samt SÄBO som arena för strukturerade förbättringsarbeten och ett doktorandprojekt om förberedande samtal om livet och döden på SÄBO tillsammans med personal och chefer på SÄBO i Stockholm

Huvudansvarig:

Jane Österlind - Chef för kyrkomusikerutbildningen, docent inriktning palliativ vård Marie Cederschiöld högskola.

Medverkande:

Renée Bergstrand - Kvalitetsutvecklare, huvudhandledare Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen, Göteborgs stad.

Ida Goliath - Utredare, docent Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum och adjungerad lektor på Karolinska Institutet.

Åsa Olsson - Specialistsjuksköterska, Enskede Årsta Vantör sdf/Sthlms stad, Doktorand, Karolinska Institutet.

11.30 - 12.30

Utvärdering av ett digitalt arbetssätt för maligna tumörsår

Maligna tumörsår orsakar ett lidande för patient och närstående. Vårdpersonal som har ansvar för sårbehandlingen efterfrågar stöd och behöver ofta samverka med specialister inom onkologisk vård när det gäller bedömning och åtgärder av symtom. Rutiner saknas för samverkan och det finns inte tillgång till en samlad specialistkompetens.

Med stöd av Regionalt Cancercentrum Stockholm Gotland startade 2019 ett pilotprojekt med syftet att utvärdera om konsultation genom ett digitalt beslutsstöd med sårbilder och data som skickas via mobiltelefon, är en fungerande metod för sårbedömning och sårbehandling av tumörsårspatienter. Efter godkännande från Etikprövningsmyndigheten bildades ett sårteam med specialistkompetens i form av projektgruppen, och en modul för tumörsår skapades i ett befintligt beslutsstöd för svårläkta sår. En viktig och tidskrävande del i projektet har varit att hitta aspekter för denna patientgrupp som innebär och mäter kvalitet. För att testa arbetssättet har 8 palliativa enheter i Stockholmsregionen inkluderats och remitterat patienter. Projektet utvärderas med livskvalitetsformulär, personalenkäter och personalintervjuer.

Huvudansvarig:

Liselott Sahlberg - Kontaktsjuksköterska Hudcancer, Karolinska universitetssjukhuset.

Medverkande:

Susanne Dufva - Specialiserad sjuksköterska onkologi omvårdnad, fil kand.

AnnKristin Ahnsjö - Undersköterska.

Kerstin Klockhoff - Undersköterska.

14.00 - 15.00

Basal kroppskännedom i palliativ vård

Förhållningsätten i palliativ vård och basal kroppskännedom går hand i hand, där helhetssyn och personcentrering är styrande i varje möte med individen i behov av fysioterapeutiska insatser. Det dagliga arbetet med var och en patient sker genom lyhört lyssnande till kroppen, de osagda och sagda orden. Behandlingen med basal kroppskännedom sker via guidat övande, med bekräftande beröring och jag stärkande mindfulness. "JAG kan bli stark även när kroppen är svag och tänd av sjukdom."

Huvudansvarig:

Barbro Jönsson - Fysioterapeut/Lymfaterapeut, Rehabiliteringsmottagning, Lasarettet i Ystad, VE Rehabilitering ASIH och Palliativ vård.

10.00 - 11.00

Hissa Pride flaggan i livets slutskede - Välkommen till DöBra Regnbågscaféet

Personer som tillhör sexuella minoriteter och könsminoriteter (LHBTQ+) kanske har särskilda upplevelser, funderingar, och behov kring svår sjukdom, döende, död, och sorg samt vård och omsorg i livets slutskede. Detta undersöks inom ett forskningsprojekt vid Karolinska Institutet. Som en del av forskningsprojektet organiseras DöBra regnbågscaféer av och för LHBTQ+ personer som vill diskutera dessa ämnen med varandra. Det är mötesplatser där engagemang kring liv och död underlättas av fika, samtal, konstnärliga aktiviteter, gemenskap och medmänsklighet. I denna session presenterar vi DöBra regnbågscaféet och preliminära resultat från forskningsprojektet. Tillsammans kommer vi även att diskutera hur vi kan lyfta LHBTQ+ perspektivet och hissa Pride flaggan i den palliativa vården.

Huvudansvarig:

Max Kleijberg - PhD, Postdoktoral forskare vid Karolinska Institutet, och processledare jämlik vård vid Regionalt Cancercentrum Stockholm-Gotland.

Medverkande:

Marion Englaborn - Vård-omsorgslärare i Härryda kommun.

11.30 - 12.30

Vårdhund: en del av teamet i specialiserad palliativ vård

Möt vårdhundarna Svante och Hubbe från Palliativ vård och ASIH i Lund och deras kollegor Katarina Ohlén och Lisa Mossberg sjuksköterska/ vårdhundsförare. Tillsammans med Viktoria Persson, arbetsterapeut samt Therese Paulsson, kurator berättar de om hur deras verksamhet kom i kontakt med vårdhundsarbetet och resan därifrån fram till idag. Teamet ger er en kort vårdhunds-historik, från valp till vårdhund och berättar om vårdhunden som en resurs i teamet. Fokus kommer att vara på vårdhundsarbetet riktat mot både ASIH och palliativvårdsavdelning, barn och vuxna, närstående och efterlevande. För att förtydliga bilden av det konkreta arbetet med vårdhundsteam kommer erfarenhetsbaserade patientfall att presenteras.

Huvudansvarig:

Katarina Ohlén - Sjuksköterska och vårdhundsförare, Palliativ vård och ASIH i Lund.

Medverkande:

Lisa Mossberg - Sjuksköterska och vårdhundsförare, Palliativ vård och ASIH i Lund.

Viktoria Persson - Arbetsterapeut.

Therese Paulsson - Kurator.

14.00 - 15.00

Musik som kommunikationsverktyg

Musikterapi är en evidensbaserad, internationellt erkänd vårdform som kan erbjuda både fysiskt, psykiskt, socialt och existentiellt stöd för människor i livets slut. I Sverige har musikterapi och musikanvändning nått viss spridning inom äldreboenden/SÄBO, men i palliativ sjukvård är det en i stort sett outnyttjad resurs.

Därför startade palliativa slutenvården på Capio Sollentuna ett projekt med musikterapi 2021. Syftet var att pröva och utvärdera musikterapi, och även utarbeta en modell för hur övrig vårdpersonal kan använda musik som kommunikationsverktyg.

Hösten 2021 började Katarina Lindblad, musikterapeut och fil.dr, på Capio Sollentuna SPSV. I sin föreläsning kommer hon att berätta om forskningsläget kring musikterapi i palliativ vård, och om projektet. Det blir rikligt med fallbeskrivningar och praktiska exempel, liksom handfasta tips på hur musik kan användas som kommunikationsverktyg för att berika den existentiella hälsan hos patienter och närstående och underlätta en värdig och meningsfull tid i livets slut.

Katarina Lindblad - Musikterapeut, fil.dr, Capio Sollentuna SPSV.

Folkhälsa - Framtidens palliativa vård

10.00 - 11.00

Summan av kardemumman: new technology in end of life care settings

How have areas such as digital dying, online grieving, artificial intelligence & augmented reality changed the last years of life? It is important that as professionals we are aware of the changing influence technology is having on people's lives and deaths. Think this will not affect you? It already is, with patients having mini-super computers by their bedside. New technologies have significantly changed communication and discourse in every part of life. New 'tech' means new ways of working, but how do WE adapt, to better support the needs of patients, the bereaved, and society at large?

In this session, James Norris and Mark Taubert will sum up the story (or the cardamon) regarding some changes, relevant to our practice, that are taking place. A primary focus will be on needs assessments for individual participants' own areas of work, with it potentially leading to a change in professional practice. This may be at an individual level for some, and more widely at an organisational level for leaders in end of life and palliative care settings.

James Norris - The founder of MyWishes, the Digital Legacy Association.

Mark Taubert - Palliative medicine hospital consultant and clinical director at Velindre University NHS Trust in Wales.

11.30 - 12.30

Compassionate care

Vad innebär compassion, är det att vara snäll, tycka synd om andra eller något mer än så? Vilka är vinsterna med compassion för samhället, för relationer och för personlig hälsa? Vi kommer att bryta ned vad som behövs för att kunna odla compassion på individnivå, och låta åhörarna själva genomföra en upplevelsebaserad reflektion kring hur de förhåller sig till compassion och hur de skulle vilja utvecklas.

Sessionen avslutas med ett resonemang om vilken plats compassion skulle kunna ha, och borde ha, på en arbetsplats och vad det skulle innebära.

Huvudansvarig:

Mats Johnsson - Sjuksköterska ASIH Ängelholm.

Medverkande:

Mattias Tranberg - Leg. psykolog, PhD, Palliativt Utvecklingscentrum.

14.00 - 15.00

När döden ställer sig i vägen - samtal vid livets slut

Hur förhåller vi oss i gränslandet mellan liv och död? Hur respekterar vi den döende människan på bästa sätt och skapar rum för samtal och kommunikation? Hur hjälper vi den palliativa patienten att hitta sin egen väg genom förluster, mognad och döende? Kan nya perspektiv på livet väckas? Vad kan riten ha för betydelse? Samtal och reflektioner utifrån sjukhuskyrkans erfarenheter i mötet med patienter.

Huvudansvarig:

Olof Brålliden - Sjukhuspräst vid Skånes universitetssjukhus i Lund.

Medverkande:

Maria Rosman - Sjukhuspräst vid Skånes universitetssjukhus i Lund.
